

Indstilling af Jens Holm og Tobias Hansen Bødker, kommunen.dk, til Cavling-prisen for artikelserien "De ulovlige indkøb"

En minister i toppen af et kommunalt ejet selskab, der købte ulovligt ind for over 100 mio. kr. En direktør, der blev fyret fra et af Danmarks største affaldsselskaber efter et årelangt lovbrud og ulovlige ordrer for mindst 300 mio. kr. En kommunal leder, der blev sigtet for underslæb efter bilagsrod og indkøb for millioner af skattekroner hos bl.a. en tidligere forretningspartner.

Det er blot nogle af de historier, som kommunen.dk's to journalister, Jens Holm og Tobias Hansen Bødker, har afsløret i 65 artikler om ulovlige millionindkøb i det offentlige. Gennem cirka et år har journalisterne systematisk afsløret, hvordan en lang række private virksomheder har fået store, gunstige millionkontrakter fra det offentlige uden konkurrence og i strid med dansk og europæisk udbudslovgivning.

Artikelserien, der har været bragt på både print og digitalt, viser, hvordan der i årevis er sket systematiske brud på loven i en række kommunalt ejede selskaber og kommuner, der ellers netop er forpligtede til at overholde loven og af mange bliver anset som rollemodel for borgerne.

Journalisterne har gennem vedholdenhed, systematik og dygtighed bl.a. beskrevet, hvordan de offentlige regler indeholder huller, der gør det svært at stoppe lovbruddene - heriblandt, hvordan klagemulighederne er så godt som ikke eksisterende for danske og europæiske leverandører, der er blevet diskrimineret og forbigået, når offentlige indkøbere køber ind for millioner af kroner hos naboleverandørerne, i stedet for at udbyde opgaven i hele Europa, som reglerne dikterer.

Selvom der i dag er etableret sanktionsmuligheder overfor offentlige ordregivere, der undlader at konkurrenceudsætte udbudspligtige opgaver, er det i mange tilfælde svært overhovedet at opdage, hvor og hvornår kontrakterne gives ulovligt væk. Der er således ofte ingen, der klager over brud på udbudslovgivningen, fordi der netop ikke har været et udbud og der derfor ingen offentlighed er om de ulovlige indkøb. Her har artiklerne også været med til at skabe både selvransagelse om de lovstridige millionindkøb ude i kommunerne og selskaberne, men også hjulpet til at rejse fokus på et problem, der hidtil i høj grad har været ubelyst.

"Du kan jo ikke komme og sige, at du har lidt et tab, når du ikke har deltaget i et udbud [...] Derfor er der jo ingen virksomheder, der har interesse i at anlægge de her sager, hvor der ikke er blevet lavet et udbud. De får ikke selv noget ud af det. Det eneste, de sådan set får ud af det, er, at de bruger nogle penge, og at det måske medfører, at ordregiver får pålagt en økonomisk sanktion, eller at kontrakten erklæres for uden virkning," har Carina Risvig Hamer, forsker i udbudsret, udtalt til kommunen.dk om de manglende klagemuligheder.

Artiklerne har bl.a. vist, hvordan daværende energi-, forsynings- og klimaminister, Lars Chr. Lilleholt (V), har siddet som næstformand i bestyrelsen for det kommunalt ejede Fjernvarme Fyn mens selskabet har købt ulovligt ind for sammenlagt over 100 mio. kr.

Hos Danmarks Nationalbank blev der købt ulovligt ind for mere end en halv milliard kroner, i Norddjurs Kommune har en leder handlet i strid med reglerne hos en tidligere forretningspartner og hos et nordjysk affaldsselskab er ulovlige millionordrer blevet sendt afsted over telefonen og i strid med reglerne siden slutningen af 1990'erne.

I alt har journalisterne beskrevet ulovlige indkøb uden udbud - altså indkøb, der er foregået i strid med udbudsreglerne - for sammenlagt over 1,5 milliarder kroner.

Artiklerne har blandt andet afsløret ulovlige indkøb hos:

- Affaldsselskabet Amager Ressource Center (artiklerne medførte, at den ansvarlige direktør senere måtte fratræde sin stilling samt at selskabet bestilte flere advokatundersøgelser og udbød en lang række opgaver)
- Affaldsselskabet Argo (artiklerne medførte, at selskabet måtte bestille en advokatundersøgelse samt udbyde en lang række opgaver)
- AffaldVarme i Aarhus
- Norddjurs Kommune (artiklerne medvirkede til, at en tidligere medarbejder nu er fratrukket og sigtet for underslæb)
- Københavns Kommune
- Affaldsselskabet Reno Nord (artiklerne betød, at selskabet måtte sætte gang i en advokatundersøgelse og udbyde de udbudspligtige opgaver)
- Affaldsselskabet Vendsyssel Vest
- Affaldsselskabet Reno Syd
- Affaldsselskabet AFLD
- Vandselskabet Samn Forsyning
- Vestforbrænding
- Fjernvarme Fyn
- Danmarks Nationalbank

Journalisterne har via eget initiativ skabt en artikelserie, der har ramt mediets målgruppe med et tema, som målgruppen - kommunerne og den kommunale verdens aktører - ser ud til at have overset i vid omfang. De har ligeledes gennem vedholdenhed stået imod pres fra bl.a. en række selskaber, der gentagne gange har brugt advokater til at afslå aktindsigt.

Desuden har journalisterne skrevet om, hvordan vandselskabernes forening, Danva, har rådgivet vandsektoren til at skjule oplysninger over for de to journalister. Danva klagede efterfølgende til Pressenævnet, der afviste klagen.

Artiklerien rejser sammenlagt spørgsmålet, hvordan der kan opstå en kultur, hvor loven systematisk bliver brudt uden, at det får konsekvenser? Hvordan stiller den slags offentlige lovovertrædelser borgerne, når borgerne ud fra en helt grundlæggende tanke må anse det offentlige som rollemodel for, hvordan borgerne skal opføre sig? Og hvorfor kan en central lovgivning, der vedrører årlige offentlige indkøb for mere end 300 milliarder kroner, betyde, at forbigående leverandører gang på gang bliver placeret i en situation, hvor de ingen retssikkerhed har imod det offentliges lovbrud?

Med venlig hilsen

DK Medier

Claus G. Theilgaard
Udgiver og
ansvarshavende chefredaktør
dknyt.dk og kommunen.dk